

Євген ЧАЙКОВСЬКИЙ

аспірант, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна,

chaikovsky26@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-0179-5422

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ОСНОВІ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ІНДЕКСУ ФІНАНСОВОГО СТРЕСУ ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Вступ. Стабільна банківська система є основою ефективного функціонування фінансового сектору, підтримки довіри населення та забезпечення безперервності економічних процесів. Досвід кризових періодів в Україні у 2004, 2008, 2014 рр. та в умовах повномасштабного вторгнення росії показав важливість реформування банківського сектору, підвищення прозорості, ефективного регулювання й управління ризиками для запобігання системним загрозам. Актуальність дослідження фінансової стабільності банківської системи як чинника економічної безпеки держави зумовлена необхідністю забезпечення стійкості національної економіки під час глобальних фінансових криз і воєнного стану.

Мета – оцінити фінансову стабільність банківської системи на основі індикаторів фінансової стійкості та індексу фінансового стресу для підтримання економічної безпеки держави.

Результати. Досліджено фінансову стабільність банківської системи України в умовах війни та її здатність протистояти загрозам. Попри кризу, система зберегла стійкість, а у 2024 р. покращила фінансові показники. Ефективні макропруденційні заходи НБУ зменшили вплив воєнних ризиків. Аналіз 2019–2024 рр. свідчить про зниження рівня непрацюючих кредитів. Визначено фактори капіталізації банків та значення індексу фінансового стресу для оцінки кризових явищ.

Ключові слова: фінансова стабільність, банківська система, Національний банк України, банківські установи, макропруденційна політика, індикатори фінансової стійкості, частка непрацюючих кредитів, стрес-тестування, індекс фінансового стресу.

Рис.: 2, табл.: 3, бібл.: 18.

Yevhen CHAIKOVSKYI

Postgraduate student, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,

chaikovsky26@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-0179-5422

**ASSESSING THE FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM
BASED ON FINANCIAL STABILITY INDICATORS AND THE FINANCIAL
STRESS INDEX TO MAINTAIN THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE**

Introduction. A stable banking system is the basis for the effective functioning of the financial sector, maintaining public confidence and ensuring the continuity of economic processes. The experience of crisis periods in Ukraine (2004, 2008, 2014) and in the conditions of Russian military aggression has shown the importance of reforming the banking sector, increasing transparency, effective regulation and risk management to prevent systemic threats. The relevance of studying the financial stability of the banking system as a factor of the economic security of the state is due to the need to ensure the stability of the national economy in the face of global financial crises and martial law.

The purpose of the article is to assess the financial stability of the banking system based on financial stability indicators and the financial stress index to maintain the economic security of the state.

Results. The financial stability of the banking system of Ukraine in wartime and its ability to withstand threats were studied. Despite the crisis, the system remained resilient and improved its financial performance in 2024. Effective macroprudential measures of the NBU reduced the impact of war risks. The analysis of 2019–2024 indicates a decrease in the level of non-performing loans. The factors of bank capitalization were determined and the importance of the financial stress index for assessing crisis phenomena was emphasized.

Keywords: financial stability, banking system, National Bank of Ukraine, banking institutions, macroprudential policy, indicators of financial stability, share of non-performing loans, stress testing, financial stress index.

JEL Classification: E44, E58, G21, G28.

Постановка проблеми. Фінансова стійкість банків є основою для підтримання стабільності всієї економіки. Банки відіграють центральну роль у перерозподілі фінансових ресурсів, кредитуванні економічних суб'єктів та зберіганні заощаджень населення. Фінансова стабільність сприяє довірі з боку вкладників, інвесторів і партнерів. Якщо банківські установи демонструють стабільні фінансові показники, це стимулює приплив капіталу і зменшує ризик панічних настроїв серед населення. Оцінювання фінансової стабільності банківської системи дає змогу виявити потенційні за-

грози та проблеми на ранніх етапах. Це дає можливість запровадити превентивні заходи для уникнення банкрутств або системних криз. Центральні банки та регуляторні органи використовують показники фінансової стабільності для контролю діяльності банків, забезпечення відповідності нормативним вимогам і підтримки загальної стабільності фінансової системи. Стійкі банки здатні ефективніше виконувати свої функції з кредитування підприємств та населення, що сприяє економічному зростанню. Фінансова стабільність банків дає змогу підтримувати оптимальні умови для розви-

тку бізнесу. Аналіз фінансової стабільності банків важливий для потенційних інвесторів, оскільки він допомагає оцінити рівень ризику втрати капіталу при інвестуванні у банківські активи. Банківська система є ключовою ланкою у функціонуванні економіки. Її фінансова нестабільність може призвести до макроекономічних дисбалансів, зниження ВВП, зростання безробіття та інфляції. Отож, регулярний моніторинг та оцінювання фінансової стійкості банків є критично важливими для підтримки стабільності й ефективності функціонування економічної системи загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансової стабільності банків, банківської системи присвятили свої праці як зарубіжні науковці, зокрема: С. Адебанджо [1], Е. Авгулеас [2], Дж. Фелл [3], Г. Шиназі [3], так і українські: В. Бобиль [4], Н. Волкова [5], Н. Вядрова [6], Н. Гладинець [7], Г. Голубова [8], О. Дзюблюк [9], А. Жаворонок [10], Н. Ковальчук [10], І. Лінтур [11], Р. Михайлюк [9], Н. Наконечна [12], О. Пацула [12], А. Петрук [13], О. Петрук [13], О. Попело [14], Л. Тищенко [15], М. Феדיшин [10; 14], А. Чайбок [15], Л. Штефан [16] та ін.

Метою дослідження є оцінювання фінансової стабільності банківської системи на основі індикаторів фінансової стійкості та індексу фінансового стресу і розроблення практичних заходів щодо її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період соціально-економічних та фінансових криз, воєнного стану фінансова стабільність банківської системи є основою для забезпечення загальної економічної безпеки держави. Центральний банк відіграє ключову роль у моніторингу фінансової стабільності через застосування макроекономічного підходу, що передбачає системний аналіз фінансових ризиків на рівні всієї економіки, а не окремих банківських уста-

нов. По-перше, центральний банк здійснює оцінювання фінансових показників, таких як капіталізація, ліквідність, рівень непрацюючих кредитів (NPL) та фінансовий стрес, що дає змогу виявляти системні ризики. По-друге, він використовує макропруденційні інструменти, такі як вимоги до капіталу та резервів ліквідності, щоб мінімізувати ризики масових банкрутств. По-третє, НБУ здійснює прогнозування та стрес-тестування для оцінювання стійкості банків до кризових явищ. Таким чином центральний банк через макроекономічний підхід сприяє стабільності банківської системи, знижуючи ризики фінансових потрясінь і забезпечуючи довіру до фінансових інститутів.

Фінансова стабільність є ключовим елементом функціонування банківської системи, що демонструє ефективність управління, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, а також організацію грошових потоків і забезпечення необхідного обсягу фінансів для підтримки економічних процесів. НБУ визначає фінансову стабільність як стан банківської системи, що характеризується збалансованістю фінансових потоків, наявністю достатніх коштів для забезпечення платоспроможності та ліквідності, а також прибутковою діяльністю [17].

Отже, стабільний фінансовий стан банківських установ забезпечує їхню здатність ефективно функціонувати, реалізовувати поставлені завдання, протидіяти фінансовим ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також підтримувати та відновлювати свою життєздатність у разі її раптового погіршення.

У більшості країн центральні банки, маючи відповідні знання, досвід та необхідні ресурси (кадрові, організаційні, фінансові), фактично відповідають за забезпечення фінансової стабільності. Тому сприяння фінансовій стабільності стало важливою складовою їхніх повноважень.

НБУ отримав цей мандат у 2015 р. Відповідно до статті 6 Закону України “Про Національний банк України”, йому визначено функцію сприяння фінансовій стабільності, що є другим пріоритетом після забезпечення цінової стабільності [17].

НБУ сприяє фінансовій стабільності, забезпечуючи ефективне функціонування фінансової системи та її стійкість до кризових явищ, вживає заходів для мінімізації загальних ризиків у фінансовій системі та підтримує здатність банків протистояти системним викликам..

НБУ володіє широким набором інструментів для підтримки фінансової стабільності. Насамперед проводить ретельний аналіз та інформує про виявлені ризики, а також попереджає про можливі загрози. Якщо такого попередження недостатньо, може застосувати макропруденційні заходи, зокрема вимоги до рівня капіталу та ліквідності, а також інші секторальні інструменти.

НБУ дотримується рекомендацій Європейської ради із системних ризиків (ESRB), яка у 2013 р. порадила уповноваженим органам чітко та відкрито визначити цілі й інструменти макропруденційної політики. Більшість європейських країн уже реалізували ці вимоги, зафіксувавши їх у макропруденційних стратегіях. Відповідно, НБУ також сформулював цілі та інструменти політики фінансової стабільності у Стратегії макропруденційної політики. Крім того, систематично інформує громадськість про заплановані регуляторні зміни через публікації на офіційному сайті, у соціальних мережах, а також під час зустрічей із представниками ЗМІ, учасниками ринку та експертами.

Макропруденційна політика спрямована на зниження або обмеження системних ризиків з метою запобігання фінансовим кризам або зменшення їхніх наслідків. У межах цієї політики НБУ виявляє та оцінює загрози для фінансової стабільності, за-

стосовуючи заходи для їх мінімізації, тим самим сприяючи загальній стійкості фінансової системи. Для зменшення системних ризиків НБУ вимагає від банків [17]:

- створювати додаткові капітальні резерви під час швидкого зростання обсягів кредитування;
- обмежувати надмірне розширення кредитування загалом або за окремими напрямками;
- забезпечувати достатній рівень ліквідності на випадок значного відтоку коштів;
- дотримуватися додаткових вимог у разі набуття статусу системно важливого банку.

НБУ формує макропруденційну політику з урахуванням найкращих міжнародних стандартів, у своїй роботі спирається на досвід Європейського Союзу та дотримується рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду.

Макропруденційна політика є сучасним інструментом для запобігання системним ризикам, оскільки фінансові кризи можуть виникати, навіть коли окремі банки здаються стабільними. Світовим поштовхом до впровадження макропруденційної політики стала глобальна фінансова криза 2008–2009 рр.

Отже, макропруденційна політика НБУ є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності та економічної безпеки держави. Вона спрямована на зниження системних ризиків, зміцнення стійкості банківської системи та захист економіки від кризових явищ.

На відміну від монетарної політики, де чітко визначена основна мета (цінова стабільність) і використовується індикатор для її вимірювання (зазвичай індекс споживчих цін), макропруденційна політика, основною метою якої є забезпечення фінансової стабільності, значною мірою ґрунтується на якісних цілях, які не можна виміряти кількісно. Крім того, для оцінки макропруденційної

політики не існує єдиних універсальних показників.

Однак є низка показників, які сприяють оцінці рівня фінансової стабільності. Показники фінансової стабільності банківської системи – це ключові індикатори, що відображають здатність банківської системи забезпечувати стабільне функціонування, виконання своїх зобов'язань перед вкладниками та кредиторами, а також протистояти фінансовим ризикам та кризам.

НБУ до 2022 р. розраховував 12 основних та 14 рекомендованих показників фінансової стійкості банківського сектору відповідно до методології Міжнародного валютного фонду. Ці показники охоплювали різні аспекти діяльності банків, зокрема капіталізацію, ліквідність, якість активів та інші ключові параметри.

Після 2022 р. НБУ перейшов до розрахунку семи індикаторів фінансової стійкості, зосереджуючись на найважливіших показниках для оцінки стану банківського

сектору (табл. 1). Перехід до меншої кількості індикаторів свідчить про прагнення НБУ спростити та підвищити ефективність моніторингу фінансової стійкості банківського сектору, зосереджуючись на найважливіших показниках, що відображають поточний стан та ризики в системі.

Загальний аналіз індикаторів фінансової стійкості банківської системи України з 2019 по 2024 р. (табл. 1) свідчить про поступове зниження рівня непрацюючих кредитів, порівняно з 2020 р., що є позитивним показником для стабільності сектору. Водночас зростання співвідношення капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів та стабільне значення норми прибутку на активи вказують на високий рівень капіталізації та ефективність управління активами банків. Однак зменшення співвідношення капіталу до активів вказує на певне зниження резервів для покриття можливих ризиків. Незважаючи на певні коливання, рівень чистої відкритої позиції

Таблиця 1

Індикатори фінансової стійкості та довідкові дані (перелік згідно з ССПД Плюс) у 2019–2024 рр.*

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	01.10.2024
1. Капітал 1 рівня до зважених за ризиком активів (співвідношення капіталу 1 рівня до сукупної експозиції під ризиком), I1	13,50	15,67	11,99	13,12	12,24	15,72
2. Співвідношення капіталу 1 рівня до активів, I2	5,21	5,88	5,98	5,18	4,54	6,76
3. Непрацюючі кредити без урахування резервів до капіталу (співвідношення непрацюючих кредитів без урахування спеціальних резервів до регулятивного капіталу), I3	33,78	25,34	13,76	34,42	26,79	25,76
4. Непрацюючі кредити до сукупних валових кредитів, I4	48,36	41,00	30,02	38,12	37,35	32,34
5. Норма прибутку на активи (співвідношення чистого доходу у річному обчисленні до сплати податків до середніх сукупних активів), I6	4,70	2,77	4,46	1,48	6,08	6,54
6. Ліквідні активи до короткострокових зобов'язань, I11	94,35	86,82	89,13	–	–	–
7. Чиста відкрита позиція в іноземній валюті до капіталу (співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті за статтями балансу або загальної чистої відкритої позиції в іноземній валюті (чиста відкрита позиція в іноземній валюті) до регулятивного капіталу), I12	47,44	32,85	30,67	45,60	39,93	5,49
8. Ціни на житлову нерухомість (Індекс цін на житло), I37	103,10	111,80	131,50	147,10	170,90	186,80

* Складено на основі [17].

в іноземній валюті за останні роки значно зменшився, що може свідчити про зменшення валютних ризиків у банківському секторі. Загалом фінансова стабільність банківської системи в Україні зберігається на доволі високому рівні, незважаючи на зовнішні та внутрішні економічні виклики, спричинені воєнними діями.

У табл. 2 подано фактори, що впливали на капіталізацію банківської системи України у 2019–2023 рр.

Така структура дає змогу чітко розуміти вплив кожного фактора на капіталізацію банківської системи України, яка в 2019–2023 рр. залежала від поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як: економічні умови, регуляторна політика, якість активів, прибутковість банків та довіра клієнтів. Значний вплив мали події 2022 р., пов'язані з повномасштабним вторгненням росії, що призвело до суттєвих викликів для фінансової стійкості банків.

3 5 серпня 2024 р. набули чинності оновлені вимоги Закону України “Про банки і банківську діяльність”, що передбачають перехід банків на трирівневу структуру капіталу та нові нормативи його достатності [17]. Так, капітал тепер поділяють на три рівні, замість двох – основний капітал пер-

шого рівня, додатковий капітал першого рівня та капітал другого рівня.

У 2019 р. показник співвідношення непрацюючих кредитів (NPL) без урахування резервів до регулятивного капіталу становив 33,78%. У 2020 р. спостерігалось значне покращення – до 25,34%, а у 2021 р. – ще більше зниження – до 13,76%. Це може свідчити про покращення якості кредитного портфеля або активне списання проблемних кредитів. У 2022 р. показник різко підскочив до 34,42%, що може свідчити про погіршення якості кредитного портфеля, зростання частки непрацюючих кредитів або зниження рівня резервування. У 2023 р. показник знизився до 26,79%, а на 01.10.2024 – до 25,76%. Це може свідчити про часткове відновлення якості активів або збільшення резервування. Отже, показник співвідношення непрацюючих кредитів (NPL) без урахування резервів до регулятивного капіталу має суттєві коливання протягом періоду, що свідчить про нестабільність якості кредитного портфеля. Позитивною тенденцією є зниження у 2020–2021 рр. та покращення в 2023–2024 рр. Високий рівень у 2022 р. може вказувати на економічні виклики або зниження ефективності управління ризиками. Важливо продовжувати контроль за рівнем непрацюючих кредитів та забезпечити

Таблиця 2

Фактори, що впливали на капіталізацію банківської системи України у 2019–2023 рр.

Фактор	Вплив на капіталізацію
Економічні умови та стабільність	Економічне зростання до 2020 р. сприяло капіталізації. Пандемія та війна 2022 р. послабили.
Регуляторна політика НБУ	Відбулося підвищення вимог до капіталу, впровадження стандартів Базель III.
Якість активів (NPL)	Зниження рівня непрацюючих кредитів покращило капіталізацію у 2019–2021 рр., погіршення відбулося у 2022–2023 рр.
Прибутковість банків	Висока прибутковість до 2021 р. сприяла зростанню капіталу, у 2022 р. спостерігався спад.
Довіра вкладників та інвесторів	Спостерігалось стабільне зростання довіри у 2019–2021 рр., відтік депозитів у 2022 р. через війну.
Підтримка міжнародних організацій	Кредити від МВФ та інших донорів допомагали підтримувати капіталізацію у кризові періоди.

* Складено автором.

адекватне резервування для підтримки фінансової стійкості.

Приблизно 75% NPL зосереджено в державних банках, зокрема 55,5% від цієї суми припадає на АТ КБ “ПриватБанк” (рис. 1) [17].

Наслідки війни, такі як руйнування активів і заставного майна, зниження доходів та погіршення платоспроможності позичальників, призводять до зменшення здатності обслуговувати кредити. Це, своєю чергою, погіршує якість кредитних портфелів банків та спричинює збільшення відрахувань у резерви.

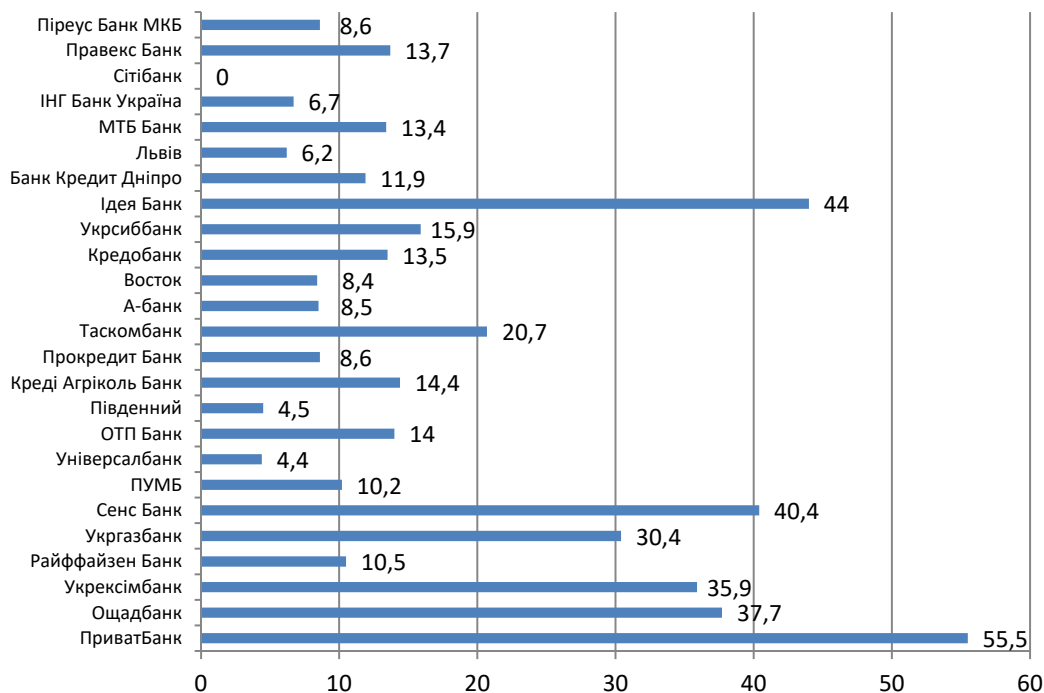
Банки вже зафіксували значні кредитні втрати: з початку повномасштабної війни обсяг відрахувань у резерви під кредити перевищив 100 млрд грн, що становить понад 12% від кредитного портфеля, який був на кінець лютого 2022 р. Потенційні втра-

ти кредитного портфеля внаслідок війни, економічної кризи та енергетичних атак можуть досягти 30% [17].

Своєчасна оцінка кредитного ризику та обґрунтовані реструктуризації є важливими для забезпечення стійкості банків. Робота з новими NPL, що виникнуть під час цієї кризи, триватиме і після її завершення. Зокрема, банки будуть змушені оновити стратегії зменшення NPL після припинення воєнного стану. Це також стосується планів щодо зниження NPL у державних банках, які були затверджені Радою з фінансової стабільності [17].

Виконання цих планів є важливою умовою для покращення інвестиційної привабливості банків у майбутньому.

Для оцінювання фінансової стабільності центральні банки аналізують стійкість системи в умовах різних сценаріїв, зокрема

Рис. 1. Частка непрацюючих кредитів (NPL) 25 банків із найбільшим обсягом кредитного портфеля на 01.10.2023, %*

* Складено на основі [17].

в умовах шоків ситуацій. Вони досліджують фінансові взаємозв'язки між фінансовими установами, а також між установами і їх клієнтами, проводячи опитування серед банків та компаній.

Оцінювання стійкості є традиційним інструментом для аналізу банківського сектору та його ризиків, який активно застосовують регулятори у різних країнах. Адаптація банків до роботи в умовах повномасштабної війни та досягнуті ними доволі високі фінансові результати дають змогу повернутися до звичної практики проведення щорічних оцінок. В результаті оцінювання стійкості виявляють потенційно слабкі ланки банківської системи і, за необхідності, вживають заходи для їх зміцнення, щоб система могла ефективно впоратися з існуючими та майбутніми викликами [17].

Регулярну оцінку стійкості банків в Україні здійснювали з 2018 р. щорічно, за винятком 2020 та 2022 рр., через коронакризу та повномасштабне вторгнення.

Після перерви оцінювання стійкості банків було поновлено у 2023 р. станом на 1 квітня, з деякими змінами в підходах. Того року оцінювали пройшли 20 банків – фінансові установи, які лідирують за показниками з обсягу зважених на ризик активів, депозитів і кредитів фізичних осіб. Загальний розмір чистих активів цих банків становить понад 90% активів усієї банківської системи. Більшість банків в Україні мали достатній рівень капіталу, а банківська система загалом демонструвала високий рівень запасу міцності. Водночас деякі банки продовжують виконувати узгоджені з НБУ програми капіталізації та реструктуризації [17].

Існує низка показників, які допомагають оцінити рівень фінансової стабільності, таких як частка непрацюючих кредитів в економіці, коефіцієнти боргового навантаження, співвідношення між наданими кредитами та вартістю застави тощо. Окрім того,

використовують комплексні індикатори, які дають змогу оцінити поточну ситуацію у фінансовому секторі, але не прогнозують її подальший розвиток, наприклад, індекс фінансового стресу (ІФС), що наводиться у Звіті про фінансову стабільність НБУ.

ІФС обчислюється на основі 20 індикаторів, які поділяють на п'ять субіндексів: банківський сектор, поведінка домогосподарств, корпоративні цінні папери, державні цінні папери та валютний ринок. Кожному субіндексу надається початкова вага, що визначається відповідно до обсягу та впливу цього сегмента на фінансовий сектор країни [17].

Індекс фінансового стресу є показником, що відображає рівень напруженості у фінансовій системі України. Значення ІФС варіюються від 0 до 1, де 0 означає повну відсутність стресу, а 1 – максимальний рівень стресу.

На рис. 2 наведено середнє річне значення ІФС за період 2008–2024 рр.

Отже, ІФС є показником, який відображає рівень напруженості у фінансовій системі України, враховуючи різні сектори, такі як банківський, ринок державних цінних паперів, валютний ринок та поведінку домогосподарств. У табл. 3 наведено загальні тенденції цього індексу, які відображають загальний стан фінансової стабільності України протягом 2019–2024 рр.

Загалом, протягом 2019–2024 рр. ІФС демонстрував значні коливання, відображаючи вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на фінансову стабільність України.

Згідно з даними НБУ, ІФС досягав пікових значень під час фінансових криз 2008 та 2014–2015 рр. Після повномасштабного вторгнення росії у 2022 р. ІФС також різко зріс, відображаючи системний стрес у фінансовому секторі. З вересня 2024 р. спостерігається помітне зниження ІФС, переважно через зменшення субіндексу державних цінних паперів.

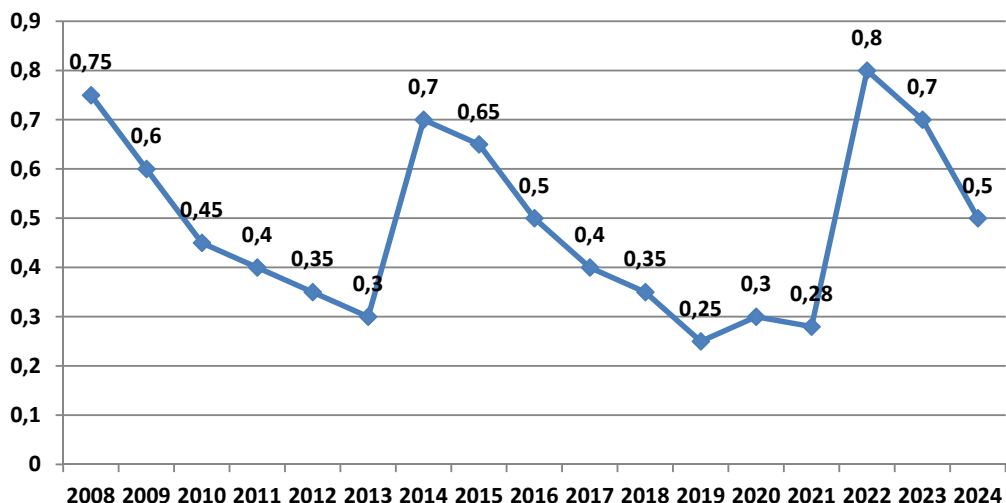

Рис. 2. Середнє значення індексу фінансового стресу в Україні в 2008–2024 рр.*

* Побудовано автором.

Примітка. Значення ІФС є умовними та призначені для ілюстрації загальних тенденцій фінансового стресу в Україні протягом зазначеного періоду.

ІФС відображає тільки поточний стан фінансового сектору і не надає прогнозів щодо можливих ризиків у короткостроковій чи довгостроковій перспективах [18, с. 6]. Аналіз цього індексу свідчить про складний, але контрольований стан фінансового сектору.

Отже, банківська система України демонструє відносну стійкість, хоча залишаються значні виклики, зокрема з боку державного боргу та валютного ринку. Поступове зниження ІФС вказує на контрольованість ситуації, але для підтримки фінансової стабільності необхідні подальші

структурні реформи, диверсифікація фінансових ризиків та посилення антикризових механізмів.

Висновки. Аналіз індикаторів фінансової стійкості банківської системи України за період 2019–2024 рр. свідчить про поступове покращення ключових показників, таких як капітал 1 рівня до зважених за ризиком активів (I1) та співвідношення капіталу 1 рівня до активів (I2), що зросли у 2020 р. і досягли відповідно 15,72% і 6,76% на 01.10.2024. Водночас, незважаючи на зниження рівня непрацюючих кредитів (I3 і I4), проблема збереження їх частки за-

Таблиця 3

Загальні тенденції індексу фінансового стресу в Україні у 2019–2024 рр.*

Рік	Тенденція індексу фінансового стресу
2019	Восени 2019 р. ІФС досяг історичного мінімуму, що свідчило про низький рівень фінансового стресу
2022	У лютому 2022 р., після повномасштабного вторгнення росії, ІФС різко зріс, вказуючи на значний стрес у фінансовій системі
2024	3 вересня 2024 р. ІФС помітно знизився, переважно через зменшення субіндексу державних цінних паперів

* Складено автором.

лишається актуальною, оскільки вона все ще висока, хоча й зменшилася, порівняно з 2019 р. Норма прибутку на активи (I6) значно зросла у 2023 р., що є позитивним показником для банківської системи. Однак важливою тенденцією є значне зменшення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу (I12), що свідчить про зниження валютних ризиків у 2024 р. Інфляція на ринку житлової нерухомості (I37) також демонструє стабільне зростання, що може бути індикатором економічної активності та збільшення вартості активів. Ці показники вказують на поступове поліпшення фінансової стійкості, хоча деякі ризики, зокрема в частині непрацюючих кредитів і валютних позицій, все ще потребують уваги.

Станом на 1 жовтня 2024 р. частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України знизилася до 32,3%, що на 5% менше, порівняно з початком року. Обсяг NPL скоротився на 6,9 млрд грн до 415,5 млрд грн. Це стало результатом збільшення обсягів гривневих кредитів високої якості та списання непрацюючих роздрібних кредитів. Скорочення частки NPL спостерігається в усіх групах банків: у приватних українських банках – до 12,8%, у банках з іноземним капіталом – до 12,7%, у державних – до 45,0%.

З метою зниження частки непрацюючих кредитів (NPL) та зміцнення фінансової стабільності банківської системи України необхідно впровадити комплекс заходів, серед яких удосконалення кредитного процесу з акцентом на ретельне оцінювання платоспроможності позичальників, розширення програм реструктуризації боргів, а також активізацію роботи з колекторськими компаніями для своєчасного стягнення прострочених заборгованостей. Важливим є посилення регуляторних вимог щодо управління ризиками, зокрема для підвищення прозорості та достовірності оціню-

вання активів банків, а також створення ефективних механізмів забезпечення кредитів. Крім того, підтримка держави у вигляді програм часткового гарантування кредитів для малого та середнього бізнесу може допомогти зменшити ризики та підтримати ліквідність банків, що, своєю чергою, посилить економічну безпеку країни.

Індекс фінансового стресу в Україні в період з 2019 по 2024 рр. демонструє значні коливання, що відображають вплив різних економічних і політичних подій. У 2019 р. він досяг історичного мінімуму, що вказувало на стабільність і низький рівень фінансового стресу, проте з початком повномасштабного вторгнення росії у 2022 р. різко зріс, що свідчило про значний стрес в економічній системі. У 2024 р., після певної стабілізації, ІФС знизився, переважно завдяки зменшенню субіндексу державних цінних паперів, що свідчить про певне покращення ситуації в фінансовому секторі на фоні загальної економічної адаптації.

Отже, з 2019 по 2024 рр. відбулося поступове покращення фінансової стійкості банківської системи України, зокрема через збільшення капіталізації, зниження рівня непрацюючих кредитів та покращення економічних нормативів. Незважаючи на позитивні тенденції, високі валютні ризики, проблеми з непрацюючими кредитами та політичні виклики, як війна, залишаються суттєвими факторами, які потребують уваги.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі ефективності регуляторних заходів, впливу зовнішніх факторів на стабільність банківської системи, а також у розробці стратегії для зниження валютного та кредитного ризику через інноваційні інструменти управління та підтримку фінансової стабільності в умовах економічних криз та воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Adebajo S. A. *The effect of credit risk management on the financial stability of banks in the United Kingdom. European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research.* 2024. Vol. 12, No. 8. P. 81–109. <https://doi.org/10.37745/ejaaf.2013/vol12n881109>.
2. Avgouleas E. *Bank Leverage Ratios and financial stability: A micro- and macroprudential perspective* Levy Economics Institute of Bard College. Working Paper. 2015. № 849. P. 47. DOI:[10.2139/ssrn.2682675](https://doi.org/10.2139/ssrn.2682675).
3. Fell J., Schinasi G. *Assessing financial stability: Exploring the boundaries of analysis.* National Institute Economic Review. 2005. № 192. P. 102–117. DOI:[10.1177/002795010519200110](https://doi.org/10.1177/002795010519200110).
4. Бобиль В. В. Удосконалення моделі оцінки фінансової стійкості сучасної банківської системи. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Проблеми економіки транспорту. 2011. Вип. 2. С. 11–18. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdnuzt_pet_2011_2_4.
5. Волкова Н. І., Бойко В. М. Управління фінансовою стійкістю банківської системи в контексті волатильності фінансового ринку. *Modern Economics.* 2021. № 27. С. 21–28. [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-03)
6. Вядрова Н. Г. Використання індикаторів фінансової стійкості для оцінки стану банківського сектору. *Ефективна економіка.* 2021. № 4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8810>. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.101](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.101).
7. Гладинець Н. Ю., Копча С. І., Ряшко Н. В. *Фінансова стійкість банківської системи України та її значення для розвитку економіки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2018. Вип. 6. С. 534–537. URL : https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/94.pdf.
8. Голубова Г. В. Індекс фінансового стресу як індикатор фінансової стабільності України в умовах війни. *Статистика України.* 2022. № 2. С. 4–11. DOI: [10.31767/su.2\(97\)2022.02.01](https://doi.org/10.31767/su.2(97)2022.02.01).
9. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. *Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія.* Тернопіль : Тернограф, 2009. 316 с.
10. Фецишин М. П., Жаворонок А. В., Ковальчук Н. О. *Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. Проблеми системного підходу в економіці. Гроші, фінанси і кредит.* 2019. № 6. С. 83–88. URL : http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/6_74_3_2019_ukr/12.pdf.
11. Лінтур І. В., Демчик С. М. Оцінка фінансової стійкості банківської системи на основі індикаторів та економічних нормативів НБУ як інструментів монетарного регулювання. *Економіка та суспільство.* 2021. Вип. 24. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-46>.
12. Пацула О. І., Наконечна Н. В. Аналіз стійкості банківської системи України у період воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна.* 2023. № 1. С. 62–67. <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-9>.
13. Петрук О. М., Петрук А. О. Розвиток показників оцінки забезпечення фінансової стабільності банківської діяльності з урахуванням похідних фінансових інструментів. *Економіка, управління та адміністрування.* 2023. № 3. С. 179–194. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-179-194](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-179-194).
14. Попело О. В., Фецишин М. П. Оцінка ризиків фінансової стійкості банківської галузі в умовах тривалих викликів. *Економіка та суспільство.* 2024. № 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-183>.
15. Тищенко Л., Чайбок А. Індекс фінансового стресу для України. *Вісник Національного банку України.* 2017. Вип. 240. С. 5–14. <https://doi.org/10.26531/vnbu2017.240.005>.
16. Штефан Л. Б. Аналіз деяких індикаторів фінансової безпеки банківської системи України. *Економіка та суспільство.* 2018. № 16.

C. 862–870. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/131.pdf.

17. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>.

18. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024. Національний банк України. 49 с. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=11.

References

1. Adebajo, S.A. (2024). The effect of credit risk management on the financial stability of banks in the United Kingdom. *European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research*, 12(8), 81–109. <https://doi.org/10.37745/ejaaf.2013/vol12n881109>.

2. Avgouleas, E. (2015) Bank Leverage Ratios and financial stability: A micro- and macroprudential perspective Levy Economics Institute of Bard College Working Paper, 849, 47. DOI:10.2139/ssrn.2682675

3. Fell, J., Schinasi, G. (2005). Assessing financial stability: Exploring the boundaries of analysis. *National Institute Economic Review*, 192, 102–117. DOI:[10.1177/002795010519200110](https://doi.org/10.1177/002795010519200110).

4. Bobyl, V. V. (2011). Udoskonalennia modeli otsinky finansovoi stiiikosti suchasnoi bankivskoi systemy [Improving the model for assessing the financial stability of the modern banking system]. *Zbirnyk naukovykh prats Dnipropetrovskoho natsionalnogo universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazariana. Problemy ekonomiky transportu – Collection of scientific papers of the Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan. Problems of Transport Economy*, 2, 11–18. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdnuzt_pet_2011_2_4.

5. Volkova, N. I., Boyko, V. M. (2021). Upravlinnia finansovoiu stiiikistiu bankivskoi systemy v konteksti volatylnosti finansovoho rynku [Managing the financial stability of the banking system in the context of financial market volatility].

Modern Economics, 27, 21–28. [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-03).

6. Vyadrova, N. G. (2021). Vykorystannia indyikatoriv finansovoi stiiikosti dlia otsinky stanu bankivskoho sektoru [Using financial stability indicators to assess the state of the banking sector]. *Efektivna ekonomika – Effective Economy*, 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8810>. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.101](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.101).

7. Gladynets, N.Yu., Kopcha S.I., Ryashko N.V. (2018). Finansova stiiikist bankivskoi systemy Ukrainy ta yii znachennia dlia rozvytku ekonomiky [Financial stability of the banking system of Ukraine and its importance for economic development]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economics, Business and Management*, 6, 534–537. Available at: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/94.pdf.

8. Golubova, G. V. (2022). Indeks finansovoho stresu yak indyikator finansovoi stabilnosti Ukrainy v umovakh viiny [Financial stress index as an indicator of financial stability of Ukraine in wartime]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2. DOI: [10.31767/su.2\(97\)2022.02.01](https://doi.org/10.31767/su.2(97)2022.02.01) [in Ukrainian].

9. Dzyublyuk, O. V., Mykhailiuk, R. V. (2009). Finansova stiiikist bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy [Financial stability of banks as a basis for effective functioning of the credit system]. *Ternopil: Ternograf* [in Ukrainian].

10. Fedyshyn, M. P., Zhavoronok, A. V., Kovalchuk, N. O. (2019). Analitichna otsinka finansovoi stiiikosti ta stabilnosti bankivskoi systemy Ukrainy na osnovi indyikatoriv [Analytical assessment of financial stability and stability of the banking system of Ukraine based on indicators]. *Problemy systemnogo pidkhodu v ekonomitsi. Hroshi, finansy i kredyt – Problems of a systemic approach in economics. Money, Finance and Credit*, 6, 83–88. Available at: http://www.psae-jrn1.nau.in.ua/journal/6_74_3_2019_ukr/12.pdf.

11. Lintur, I. V., Demchik, S. M. (2021). Otsinka finansovoi stiiikosti bankivskoi systemy na osnovi

indikatoriv ta ekonomichnykh normatyviv NBU yak instrumentiv monetarnoho rehuliuвання [Assessment of financial stability of the banking system based on indicators and economic standards of the NBU as instruments of monetary regulation]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 24. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-46>.

12. Patsula, O. I., Nakonechna, N. V. (2023). Analiz stiikosti bankivskoi systemy Ukrainy u period voiennoho stanu [Analysis of the stability of the banking system of Ukraine during martial law]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetuvnutrishnikhsprav.Seriiaekonomichna–Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Economic Series*, 1. <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-9>.

13. Petruk, O. M., Petruk, A. O. (2023). Rozvytok pokaznykiv otsinky zabezpechennia finansovoi stabilnosti bankivskoi diialnosti z urakhuvanniam pokhidnykh finansovykh instrumentiv [Development of indicators for assessing the financial stability of banking activities taking into account derivative financial instruments]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Economics, Management and Administration*, 3, 179–194. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-179-194](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-179-194).

14. Popelo, O. V., Fedyshyn, M. P. (2024). Otsinka ryzykiv finansovoi stiikosti bankivskoi haluzi v umovakh tryvalykh vyklykiv [Assessment of risks of financial stability of the banking industry in conditions of long-term challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-183>.

15. Tyshchenko, L., Chaybok, A. (2017). Indeks finansovoho stresu dlia Ukrainy [Financial stress index for Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 240, 5–14. <https://doi.org/10.26531/vnbu2017.240.005>.

16. Stefan, L.B. (2018). Analiz deiakykh indyktoriv finansovoi bezpeky bankivskoi systemy Ukrainy [Analysis of some indicators of financial security of the banking system of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 16, 862–870. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/131.pdf.

17. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official site of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/>.

18. Zvit pro finansovu stabilnist [Financial Stability Report]. Hruden 2024. Natsionalnyi bank Ukrainy – December 2024. National Bank of Ukraine, 49 Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=11.